

Klimaatverandering en de vakbond

Rapport I&O Research

In opdracht van FNV

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2023/072

Datum

april 2023

Opdrachtgever

FNV

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Vakbeweging: richt je op werkgelegenheid en inkomen omtrent klimaatbeleid _____		4
1	Klimaatverandering en werk _____	8
1.1	Helft werknemers heeft weet van klimaatmaatregelen binnen bedrijf _____	8
1.2	Werknemers en -gevers vinden het belangrijk dat werknemers meedenken _____	9
1.3	Werknemers willen klimaatgerichte werkgever maar zien dat nog niet _____	10
1.4	Wat werkgevers zouden moeten doen _____	11
1.5	Wat de werkgevers doen _____	12
1.6	Weinig werknemers vinden dat werkgever alles doet voor minimale klimaatbelasting _____	13
1.7	Werknemers zien geen grote veranderingen aankomen door energietransitie _____	14
1.8	Vier op tien werkgevers: verduurzamen gaat ten koste van eigen positie _____	15
2	Klimaatverandering en de vakbond _____	16
2.1	Meerderheid: vooral rol vakbonden bij veranderende werkgelegenheid _____	16
2.2	Bedrijven aansporen om te verduurzamen ook gezien als vakbondstaak _____	17
2.3	(Hoe) moeten vakbonden zich met klimaatverandering bezighouden? _____	18
3	Houding ten opzichte van klimaatverandering _____	20
3.1	Bijna helft bevolking wil meer klimaatactie _____	20
3.2	Nederlanders willen dat kosten bij grootste uitstoters terechtkomen _____	21
4	Algemene zorgen _____	23
4.1	Inflatie grootste zorgenkind _____	23
4.2	Men verwacht van vakbonden vooral actie omtrent werk en inkomen _____	24

Vakbeweging: richt je op werkgelegenheid en inkomen omtrent klimaatbeleid

Achtergrond

Ten gevolge van klimaatbeleid verdwijnen banen, veranderen ze en komen er nieuwe banen bij. Daarom ziet FNV voor zichzelf een rol weggelegd op het thema klimaat. Bijvoorbeeld om er voor te zorgen dat de lusten en lasten van beleid en klimaatverandering eerlijk worden verdeeld. Om te onderzoeken hoe Nederlanders hierover denken voerde I&O Research in opdracht van FNV een opinieonderzoek uit.

Belangrijkste bevindingen

- Klimaatverandering blijft een thema waar veel Nederlanders (65%) zich zorgen over maken.
- Driekwart (76%) van de bevolking vinden dat de kosten voor klimaatbeleid vooral bij de grootste uitstoters moeten liggen
- Vakbonden worden in eerste instantie niet vaak als logische speler gezien om iets te doen tegen klimaatverandering of hier een positieve bijdrage aan te leveren. Slechts negen procent vindt de vakbonden aan. Vakbondsleden doen dit vaker (17%).
- Als we doorvragen zien we dat Nederlanders vaak wél vinden dat vakbonden een rol moet spelen met betrekking tot veranderende werkgelegenheid ten gevolge van klimaatbeleid en een eerlijke verdeling van de kosten.
- Twee op drie werknemers (67%) vinden het belangrijk dat werknemers kunnen meedenken over de duurzaamheidsplannen van hun werkgever. Een duidelijk kleiner deel (37%) van de werknemers vindt dat dit ook daadwerkelijk het geval is.
- De meerderheid van de werknemers (56%) vindt dat zijn/haar werkgever er alles aan moet doen zodat de werkzaamheden het klimaat zo min mogelijk belasten, maar slechts een minderheid (27%) vindt ook dat dat momenteel het geval is.
- Weinig werknemers (15%) vinden dat de overheid hen voldoende duidelijk maakt wat de effecten zijn van klimaatbeleid op hun werk. Ruim de helft (52%) vindt van niet. Ongeveer net zoveel werknemers (16%) vinden dat hun werkgever hier voldoende duidelijk over is.

Twee derde bevolking heeft (heel veel) klimaatzorgen

Bijna twee op drie (64%) Nederlanders zeggen zich (heel veel) zorgen te maken over klimaatverandering. De enige thema's waar Nederlanders zich momenteel duidelijk meer zorgen over maken zijn inflatie en polarisatie.

Driekwart Nederlanders: kosten moeten voor grootste uitstoters zijn

Veruit de meeste Nederlanders (76%) vinden dat de kosten voor klimaatbeleid voornamelijk moeten komen te liggen bij de grootste uitstoters van Co2.

Vakbonden niet gezien als meest logische speler met betrekking tot klimaatverandering

De regering wordt door twee op drie gezien als logische actor om iets te doen tegen klimaatverandering of hier een positieve bijdrage aan te leveren. Negen procent vindt dat de vakbonden een rol moet spelen omtrent dit thema.

Nederlanders zijn duidelijk vaker van mening dat vakbonden een rol moet spelen met betrekking tot werkloosheid (44%), tekorten op de arbeidsmarkt (47%) en inkomensongelijkheid (54%). De twee laatst genoemde onderwerpen zijn bovendien thema's waar een groot deel van de Nederlanders zich (heel) veel zorgen over maken (tekorten arbeidsmarkt 68%, inflatie 79%). Het lijkt er dus op dat de voornaamste taak van de vakbonden, in de ogen van de bevolking, nog altijd bij klassieke thema's als werk en inkomen liggen.

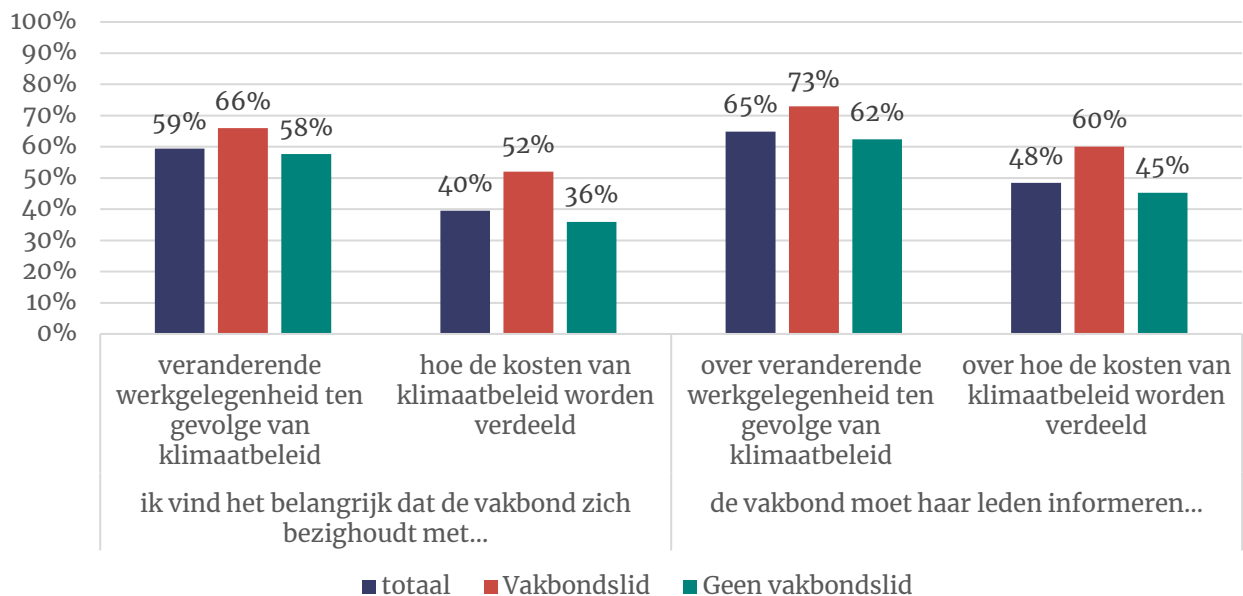
Vakbonden kunnen bijdrage leveren indien het inkomens- of werkgerelateerd is

Als we iets gericht doorvragen naar de specifieke rol die de vakbonden zouden kunnen spelen ontstaat een iets genuanceerder beeld. De meerderheid (59%) vindt het bijvoorbeeld belangrijk dat vakbonden zich bezighouden met veranderende werkgelegenheid ten gevolge van klimaatbeleid. Overigens denkt slechts een kwart (26%) van de werknemers dat hun werk zal veranderen vanwege de energietransitie (zie paragraaf 1.7). Vier op tien (40%) vinden ook dat de vakbonden zich bezig dienen te houden met de verdeling van de kosten van klimaatbeleid.

Over beide onderwerpen (veranderende werkgelegenheid & verdeling kosten) moeten vakbonden hun leden bovendien informeren volgens de meeste Nederlanders. Vakbondsleden verlangen vaker een rol van de vakbond.

Figuur A: In hoeverre bent u een het eens of oneens met de volgende stellingen?

Laten zien: (helemaal) mee eens. Basis: gehele steekproef (n=1.199)

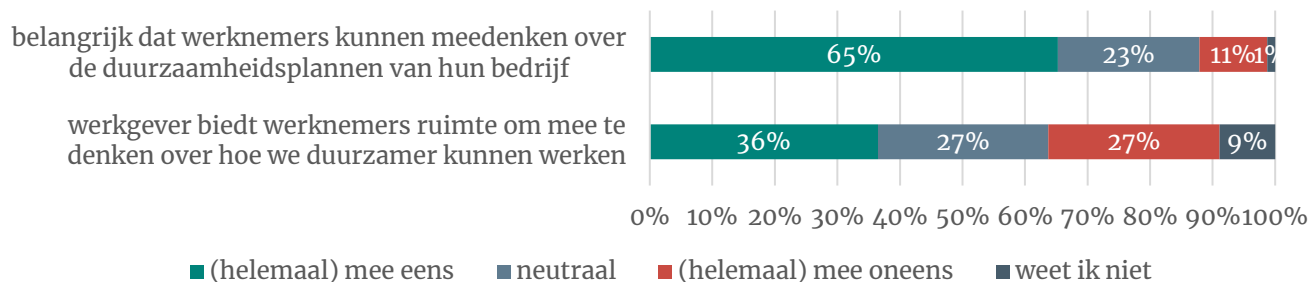
Bron: I&O Research, april 2023

Minderheid werknemers voelt zich voldoende betrokken bij duurzaamheidsplannen bedrijf

Werknemers vinden het doorgaans (65%) belangrijk om betrokken te worden bij de duurzaamheidsplannen van hun bedrijf. Iets meer dan een derde (36%) van de werknemers vindt dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. Van degenen die het belangrijk vinden geeft 42 procent aan dat ze kunnen meedenken aan de duurzaamheidsplannen.

Figuur B: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: werknemers (n=644)

Bron: I&O Research, april 2023

Werknemer wil meer klimaatactie dan werkgever nu biedt

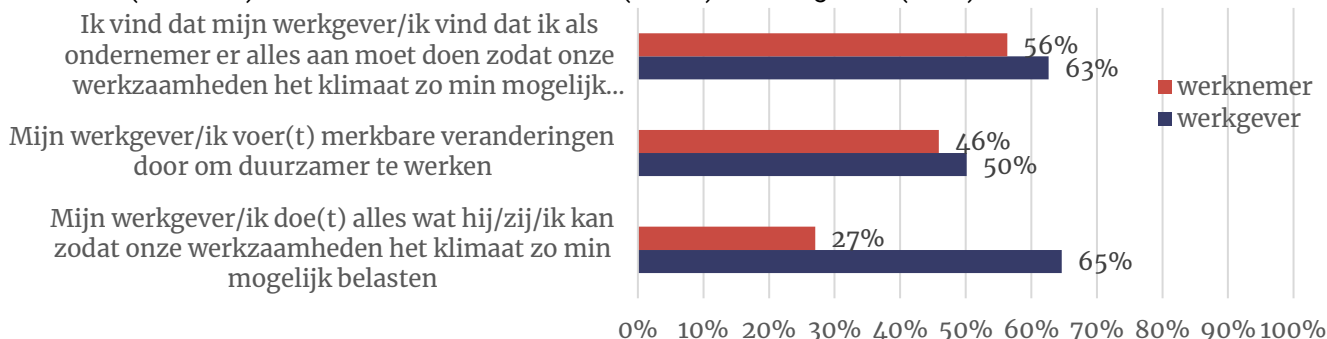
Naast zorgen over klimaatverandering en de rol die de vakbonden hierin zouden moeten spelen was een deel van de vragenlijst gericht op werkgevers en werknemers. Hierin vroegen we naar hun visie op verduurzaming op het werk. Vanwege het beperkte aantal waarnemingen voor de groep “werkgevers” moeten deze uitkomsten als indicatief worden beschouwd (n=68).

Werkgevers en werknemers vinden in ongeveer gelijke mate (ruim de helft) dat werkgevers er “alles aan moeten doen” om de werkzaamheden van hun bedrijf het klimaat zo min mogelijk belasten. De helft van de werkgevers (50%) zegt bovendien merkbare veranderingen door te voeren. Eveneens de helft van de werknemers beaamt dit (46%).

Een kwart (27%) van de werknemers vindt dat hun werkgever alles doet om ervoor te zorgen dat de werkzaamheden het klimaat zo min mogelijk belasten. Opvallend is dat werkgevers in de ruime meerderheid wél dit idee hebben (65% zegt alles te doen).

Figuur C: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Laten zien: (helemaal) mee eens. Basis: werknemers (n=644) en werkgevers (n=68)

Bron: I&O Research, april 2023

Werknemers vinden dat overheid en werkgevers hen onvoldoende duidelijk maken welk effect klimaatbeleid heeft

Vijftien procent van de werknemers geeft aan dat de overheid hun voldoende duidelijk maakt wat het effect is van klimaatbeleid op hun werk. Ruim de helft (52%) vindt van niet. Ook werkgevers maken dit onvoldoende duidelijk (16% vindt van wel, 49% vindt van niet).

Welke rol kunnen vakbonden spelen?

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat, hoewel de vakbonden niet worden beschouwd als de meest logische spelers om een 'positieve bijdrage' te leveren aan klimaatverandering, vakbonden zeker een rol kunnen spelen op dit thema.

Vooraf op het gebied van veranderende werkgelegenheid wordt actie van vakbonden verlangd. De meerderheid (59%) van de Nederlanders vindt namelijk dat vakbonden zich hiermee moeten bezig houden. Daarnaast lijkt het erop dat werknemers de rol die de energietransitie zal hebben op hun werk onderschatten. Slechts 26 procent denkt dat hun werk zal veranderen, terwijl de energietransitie in werkelijkheid meer banen zal raken¹. Hier lijkt een dus ook een informerende rol voor vakbonden weggelegd.

Werknemers verlangen een actievere rol van hun werkgever op het gebied van klimaatactie. Dit duidt erop dat vakbonden ook een rol kunnen spelen in het aansporen van bedrijven om duurzamer te gaan werken. De meerderheid (55%) vindt dan ook dat vakbonden zich hiermee bezig moeten houden.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van woensdag 22 tot en met dinsdag 28 maart 2023. In totaal werkten 1.199 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

¹ [Publieksversie: Energietransitie en Werkgelegenheid Kansen voor een duurzame toekomst \(ser.nl\)](#)

1 Klimaatverandering en werk

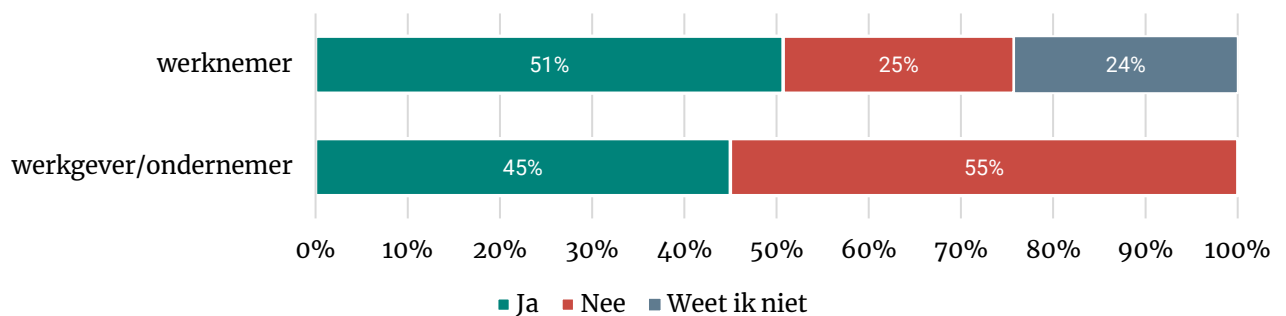
In dit hoofdstuk worden de houdingen van werknemers (n=644) en werkgevers (n=68) omtrent verduurzaming op het werk met elkaar vergeleken. Vanwege de kleine n van de werkgevers moeten deze uitkomsten als indicatief worden beschouwd.

1.1 Helpt werknemers heeft weet van klimaatmaatregelen binnen bedrijf

De helft (51%) van de Nederlanders in loondienst zegt dat het bedrijf of organisatie waarin zij werken regels/beleid heeft omtrent klimaatverandering. Een kwart (25%) denkt dat dit niet het geval is, terwijl een even groot deel (25%) dit niet weet.

Werkgevers en ondernemers geven in 45 procent van de gevallen aan regels te hebben omtrent dit thema. Een groter deel (55%) zegt van niet.

Figuur 1.1: Heeft het bedrijf of de organisatie waar u werkt regels of beleid om ervoor te zorgen dat de werkzaamheden het klimaat zo min mogelijk belasten? / Heeft uw onderneming of bedrijf regels of beleid om ervoor te zorgen dat de werkzaamheden het klimaat zo min mogelijk belasten? Basis: werknemers (n=644) en werkgevers (n=68)

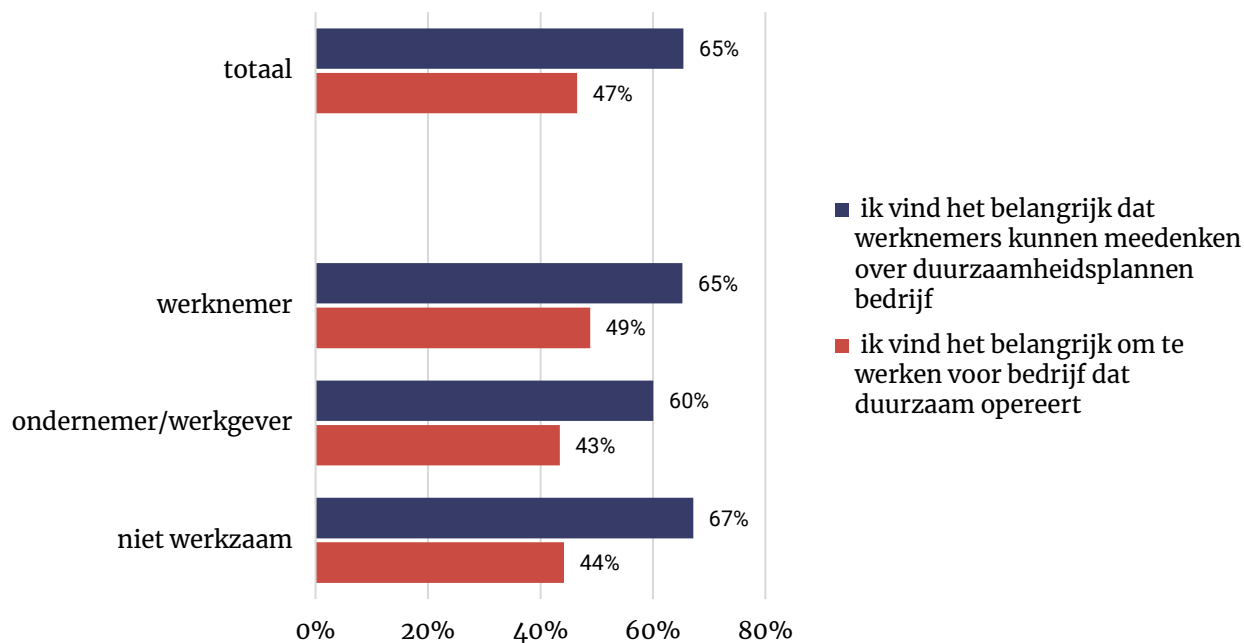
Bron: I&O Research, april 2023

1.2 Werknemers en -gevers vinden het belangrijk dat werknemers meedenken

Twee op de drie Nederlanders (65%) vinden het belangrijk dat werknemers meedenken over de duurzaamheidsplannen van het bedrijf waar zij werken. Dit geldt zowel voor werknemers als werkgever en voor mensen die momenteel geen werk hebben. Daarnaast zegt circa de helft het belangrijk te vinden om voor een bedrijf te werken dat duurzaam opereert. Dit geldt voor iedere groep in ongeveer gelijke mate.

Figuur 1.2: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: werknemers (n=644) en werkgevers (n=68)

Bron: I&O Research, april 2023

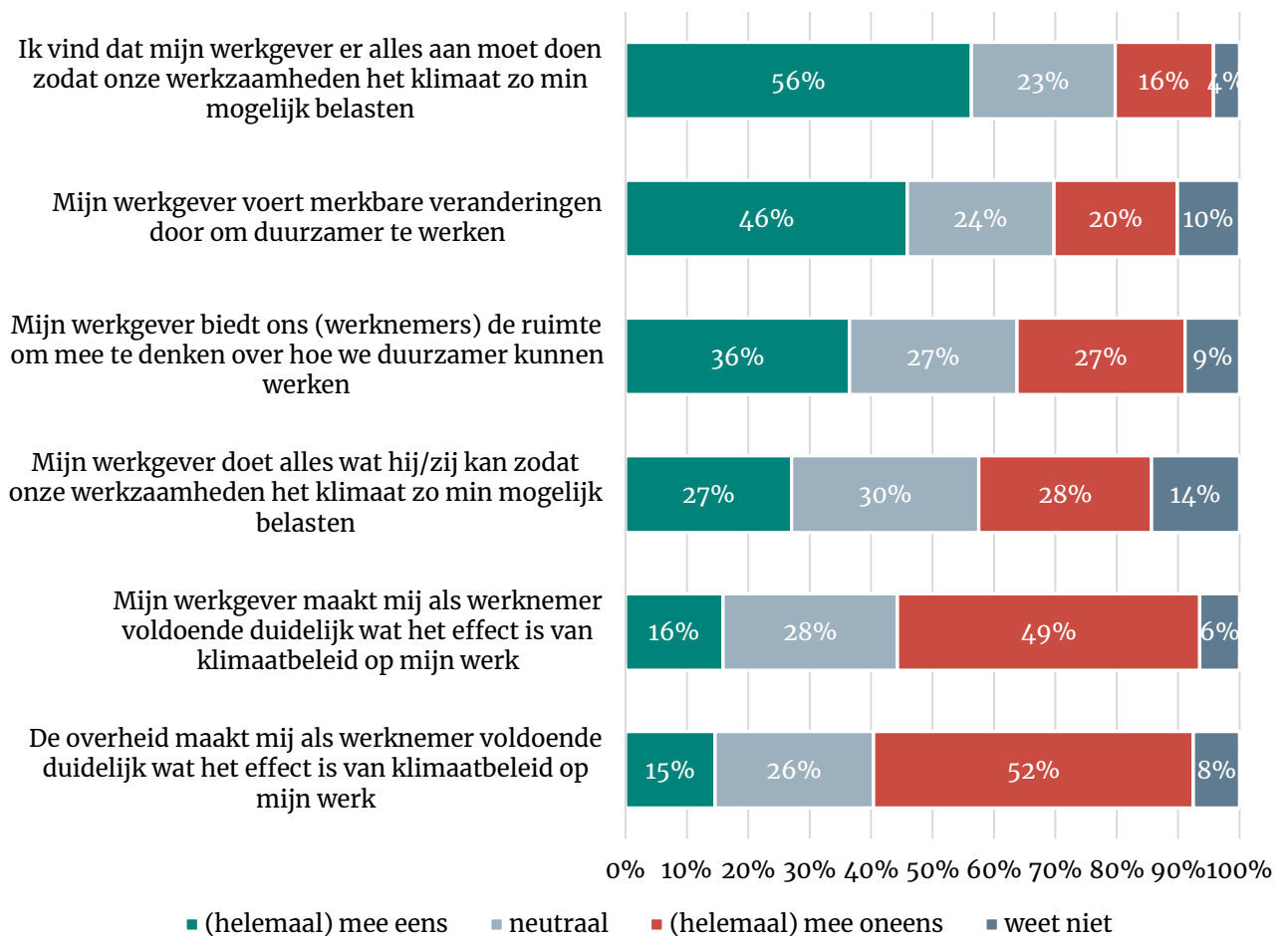
1.3 Werknemers willen klimaatgerichte werkgever maar zien dat nog niet

Ruim de helft (56%) van de werknemers in Nederland vindt dat hun werkgever er alles aan moet doen zodat de werkzaamheden het klimaat zo min mogelijk belasten. Bijna de helft (46%) ziet ook daadwerkelijk dat de werkgever merkbare verandering doorvoert. Duidelijk minder mensen (27%) zeggen dat de werkgever ook daadwerkelijk *alles* wat hij/zij kan doet om het klimaat zo min mogelijk te belasten.

Werknemers zijn zelden van mening dat hun werkgever (16%) of de overheid (15%) hen voldoende duidelijk maakt wat het effect is van klimaatbeleid op hun werk.

Figuur 1.3: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023

In onderstaande tabel zijn stelling 1 en 4 van bovenstaande figuur gekruist. We zien dat 40 procent van de werknemers die vinden dat hun werkgever alles moet zodat de werkzaamheden minimaal klimaatbelastend zijn ook daadwerkelijk vinden dat hun werkgever alles hieraan doet. Drie op tien (30%) vinden van niet.

<i>Werkgever moet alles moet doen om klimaat zo min mogelijk belasten</i>	
<i>Werkgever doet alles om klimaat zo min mogelijk te belasten</i>	(helemaal) eens
(helemaal) eens	40%
niet eens, niet oneens	30%
(helemaal) oneens	30%

1.4 Wat werkgevers zouden moeten doen

Als we werknemers vragen wat zij vinden dat hun werkgever zou moeten doen om te verduurzamen zien we de volgende categorieën veelal langskomen:

- Afval scheiden en recyclen;
- Meer online overleggen en digitale documentatie in plaats van papier
- Duurzamere keuzes en regels op het kantoor;
- Lange reisafstanden beperken en duurzaam vervoer stimuleren.

Voorbeelden van antwoorden zijn:

‘Afval beter scheiden, Kantoor isoleren, Alleen vegetarische en vegan eten in kantine en catering, Reizen met OV en fiets stimuleren. Dienst auto’s langzaam uit faseren’

‘Als eerste stoppen met alle wegwerp bickers door de werknemers... lijkt klein, maar per persoon worden er zo'n 1000 bickers per jaar weg gegooid bij full-time dienstverband.’

‘Ik werk op een laboratorium. Materiaal van patiënten komt binnen in safetybags van plastic, met daarin nog meer plastic. Alleen al op het gebied van plastic kan een hoop gerecyceld worden. Daarnaast kunnen de kartonnen koffiebekkers gerecyceld worden en de plastic afvaltonnen voor het biologisch afval. Verder bestaat ons dak bijna volledig aan glas. Niet energiezuinig in de winter.’

‘Digitale mogelijkheden zodat er minder papier gebruik hoeft te worden. Niet verplicht naar kantoor elke dag komen. De verwarming en lampen goed instellen zodat onnodig verbruik wordt gereduceerd. Isolatie van kantoor en werkruiimte.’

‘Er in ieder geval over nadenken en beleid maken’

‘Geen afval meer storten, recyclen, letten op uitstoot broeikasgassen, thuis werken stimuleren, personeel laten meedenken’

‘Ik werk bij een bakker met vele filialen en dat is niet per definitie goed voor het milieu. De levering van producten gaat nog steeds met milieuvervuilende vrachtwagens en die komen minimaal twee keer per dag langs bij alle filialen. Dat kan in ieder geval anders, door milieuvriendelijkere wagens in te zetten en maar 1 keer per dag langs te komen.’

1.5 Wat de werkgevers doen

Daarnaast is werknemers gevraagd welke merkbare veranderingen om duurzamer te werken door hun werkgevers zijn doorgevoerd. Deze veranderingen aangegeven door de werknemers zijn in te delen in de volgende categorieën:

- Thuiswerken/hybride werken aanmoedigen en faciliteren;
- Duurzame woon-werkverkeer stimuleren;
- Afval scheiden/recyclen;
- Duurzaam kantoor;
- Producten en productieketen verduurzamen .

Voorbeelden van antwoorden zijn;

‘Thuiswerken mogelijk maken, elektrisch rijden, mobiliteitsbudget (bewust reizen), eigen opwek, duurzame energie inkopen, vegetarisch eten, eigen duurzaamheidsfonds, circulaire meubelen.’

‘Voor wegtransport gebruiken wij HVO biofuel op bepaalde lanes. Dit is een duurder brandstof dat minder impact heeft op het milieu. Verder eisen wij van al onze core vervoerder dat zij per maand een CO2 uitstoot rapport overleggen.’

‘Wegdoen van korttonnen bekertjes en alleen maar porselein aanbieden. Elke werknemer krijgt bij de start een duurzaamheidspakket zoals een dopper, herbruikbare tassen en een douchewekker. Dit om je bewust te maken van het klimaat. Daarnaast stimuleren ze via fiscfree een aanschaf van een (e)fiets.’

‘Afval scheiden, geen wegwerpmateriaal als bekertjes, zonnepanelen, minder verwarming.’

‘Een groot deel van duurzamere methodes zijn al ingevoerd. Bezorgingen gebeuren met elektrische wagentjes, die op groene energie worden opgeladen.

Waar ze nog mee bezig zijn is de plastic zakjes volledig te recyclen, wat nu nog extern gebeurt. Verder wordt er al veel goeds gedaan op gebied van het verwerken van eten dat niet meer verkocht kan worden.’

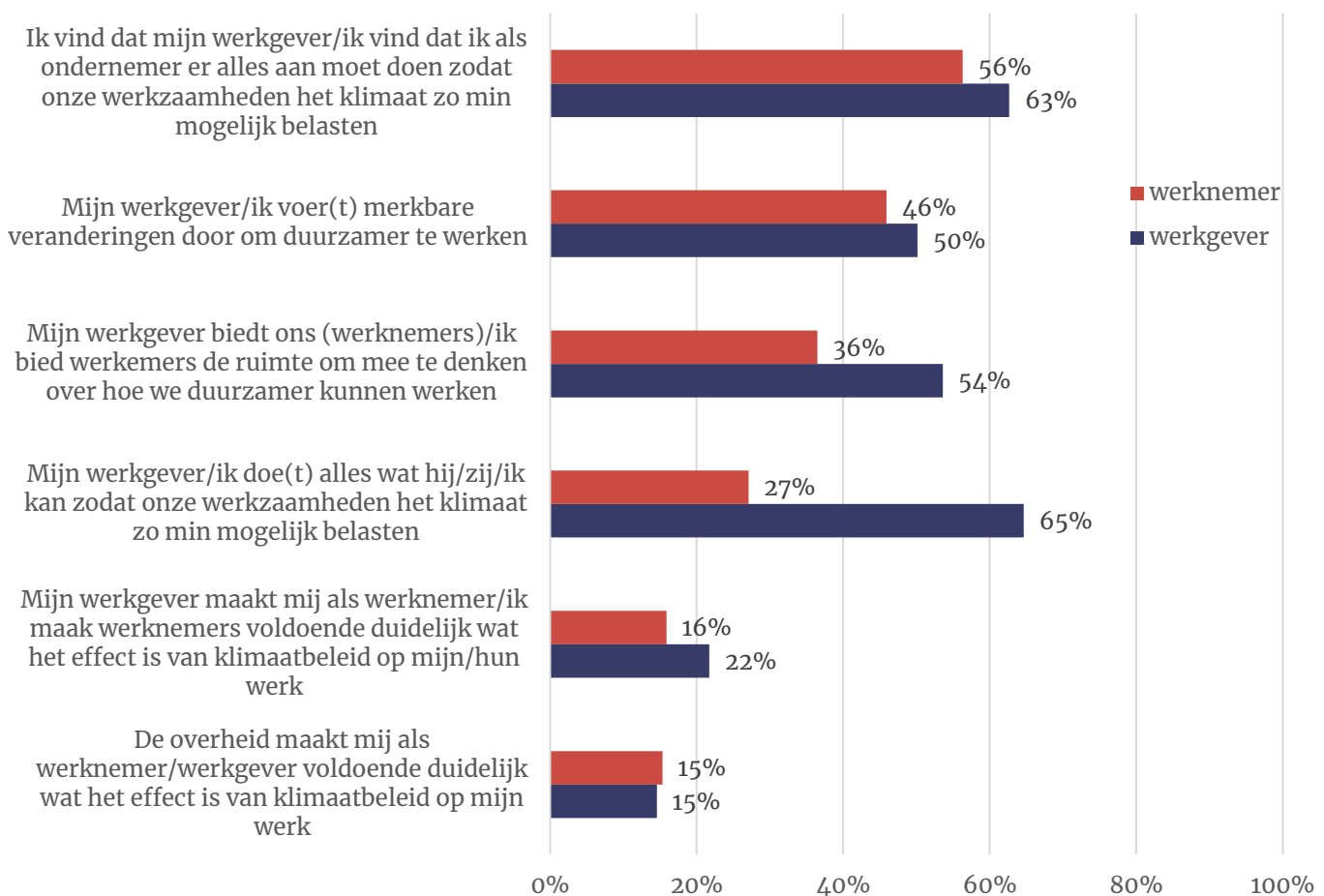
1.6 Weinig werknemers vinden dat werkgever alles doet voor minimale klimaatbelasting

De meeste werknemers (56%) vinden dat hun werkgever er alles aan moet doen om de werkzaamheden van hun bedrijf het klimaat zo min mogelijk belasten. Iets minder (46%) zien ook dat hun werkgever verandering doorvoert.

Opvallend is dat de meningen van werknemers en werkgevers sterk verschillen bij stelling 4. Twee op drie werkgevers zeggen 'alles te doen wat ik kan zodat onze werkzaamheden het klimaat zo min mogelijk belasten'. Werknemers vinden veel minder vaak (27%) dat werkgevers alles doen.

Figuur 1.5: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: werkenden (n=644)

Bron: I&O Research, april 2023

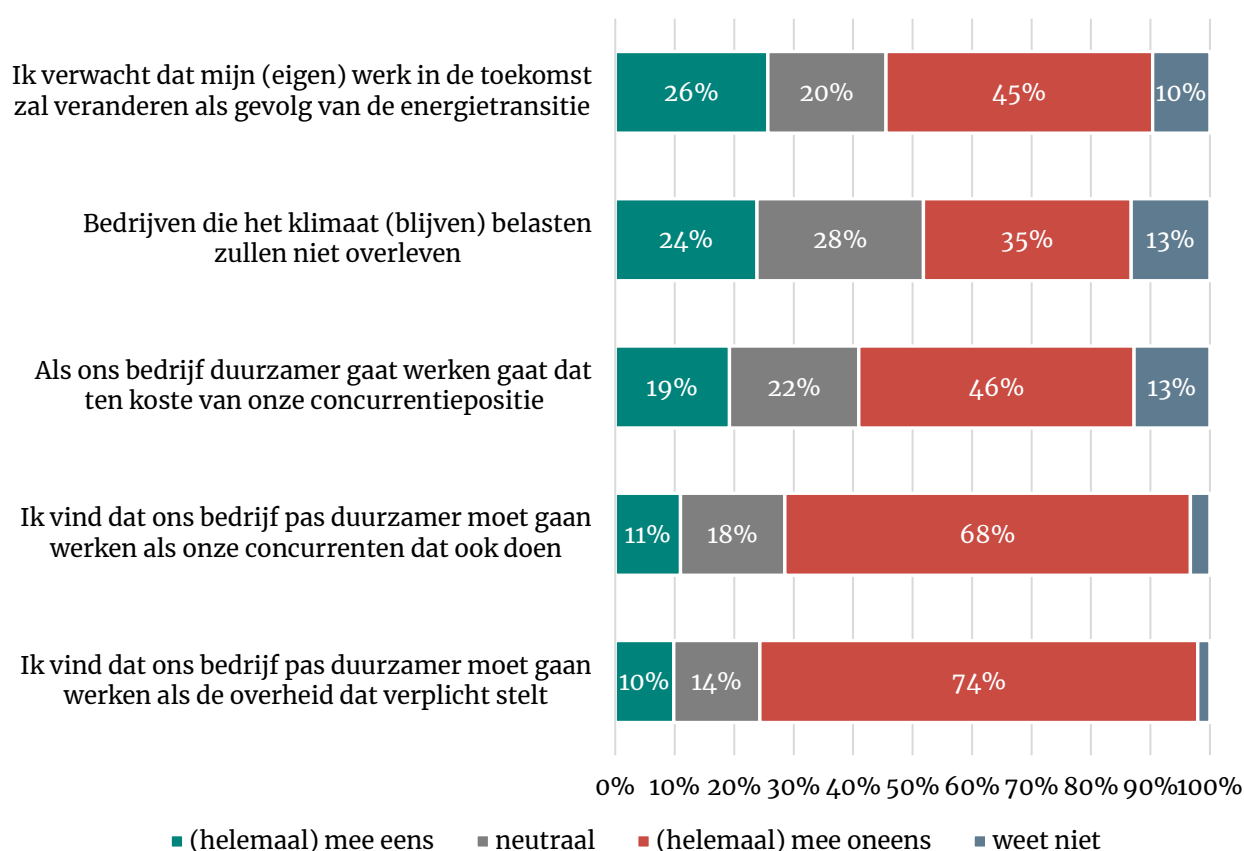
1.7 Werknemers zien geen grote veranderingen aankomen door energietransitie

Een vierde (26%) van de werknemers verwacht dat hun eigen werk in de toekomst gaat veranderen ten gevolge van de energietransitie. Meer mensen (45%) verwachten dit niet. Ook het idee dat “klimaatbelastende bedrijven niet zullen overleven” is niet breed gedragen (24% eens, 35% oneens).

De meeste werknemers verwachten niet dat duurzamer werken ten koste zal gaan van de concurrentiepositie van het bedrijf (slechts 19 procent verwacht dat wel). Een meerderheid vindt dan ook niet dat het bedrijf waar zij voor werken pas moet verduurzamen als de concurrentie dat ook doet (11% eens) of als de overheid het verplicht stelt (10%) eens.

Figuur 1.6: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: werkenden (n=644)

Bron: I&O Research, april 2023

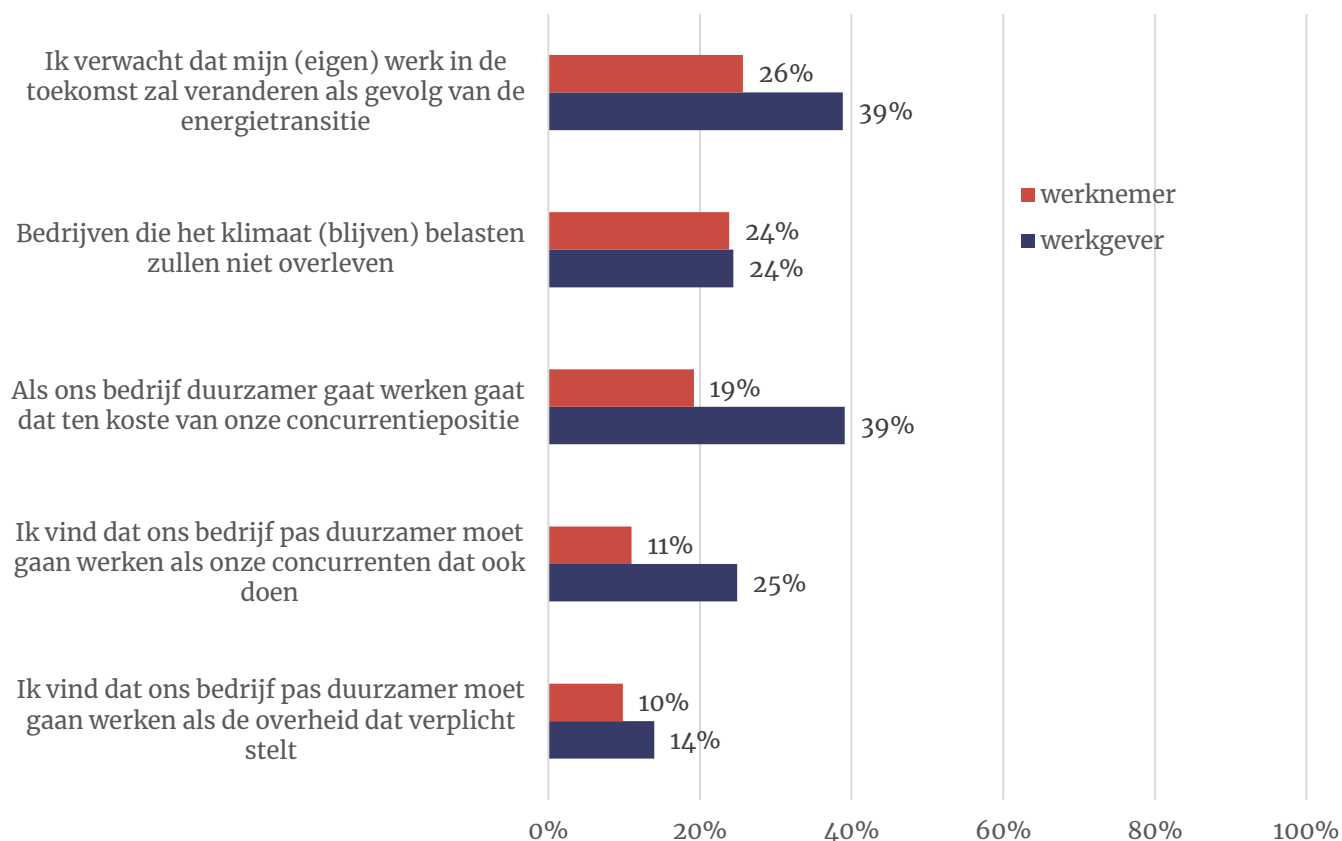
1.8 Vier op tien werkgevers: verduurzamen gaat ten koste van eigen positie

Werkgevers denken vaker dan werknemers (39 om 26%) dat hun eigen werk in de toekomst gaat veranderen door de energietransitie.

Ook zijn werkgevers vaker geneigd te zeggen dat verduurzamen ten koste gaat van hun concurrentiepositie. Vier op tien (39%) werkgevers zijn het hiermee eens, terwijl 28 procent het oneens is. Dat wil niet zeggen dat werkgevers pas willen verduurzamen als concurrenten dat doen (25%) of als het verplicht wordt vermeld (14%).

Figuur 1.7: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: werkenden (n=644)

Bron: I&O Research, april 2023

2 Klimaatverandering en de vakbond

2.1 Meerderheid: vooral rol vakbonden bij veranderende werkgelegenheid

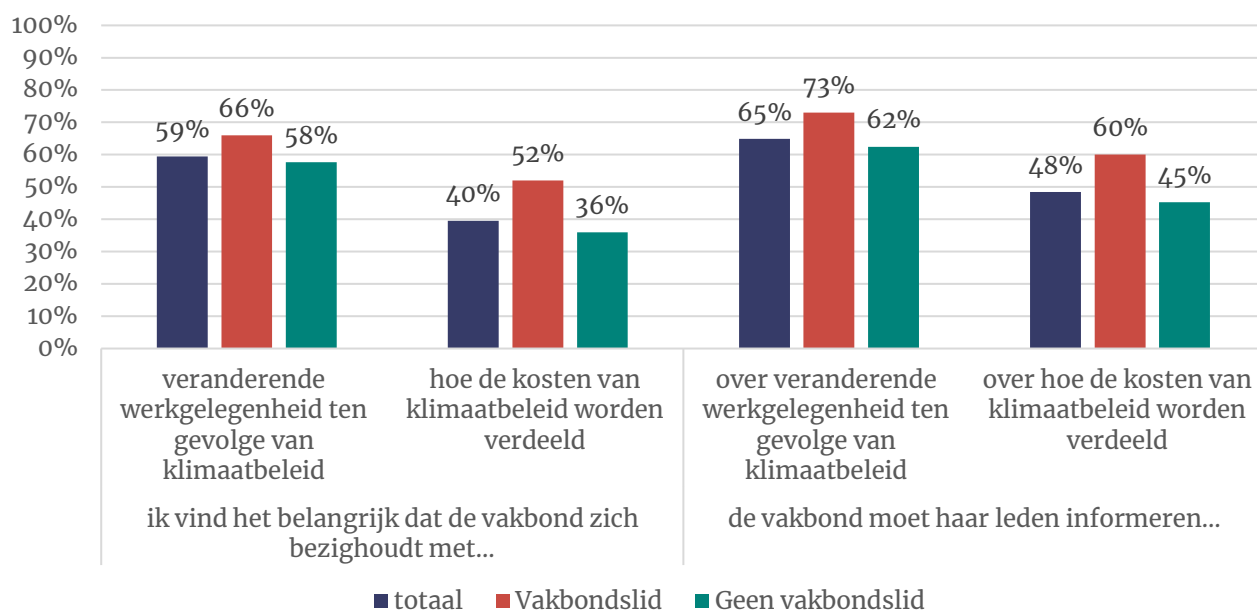
In hoofdstuk 1 zagen we dat Nederlanders doorgaans niet veel verwachten van vakbonden als het aankomt op klimaatverandering. Als we iets gericht doorvragen naar de specifieke rol die de vakbonden zouden kunnen spelen ontstaat een ander beeld. De meerderheid (59%) vindt het bijvoorbeeld belangrijk dat vakbonden zich bezighouden met veranderende werkgelegenheid ten gevolge van klimaatbeleid. Vier op tien (40%) vinden ook dat de vakbonden zich bezig dienen te houden met de verdeling van de kosten van klimaatbeleid.

Over beide onderwerpen (veranderende werkgelegenheid & verdeling kosten) moeten vakbonden hun leden informeren volgens de meesten.

Vakbondsleden zien een grotere rol weggelegd voor de vakbonden dan anderen.

Figuur 2.1: in hoeverre bent u een het eens of oneens met de volgende stellingen?

Laten zien: (helemaal) mee eens . Basis: gehele steekproef (n=1.199).

Bron: I&O Research, april 2023

2.2 Bedrijven aansporen om te verduurzamen ook gezien als vakbondstaak

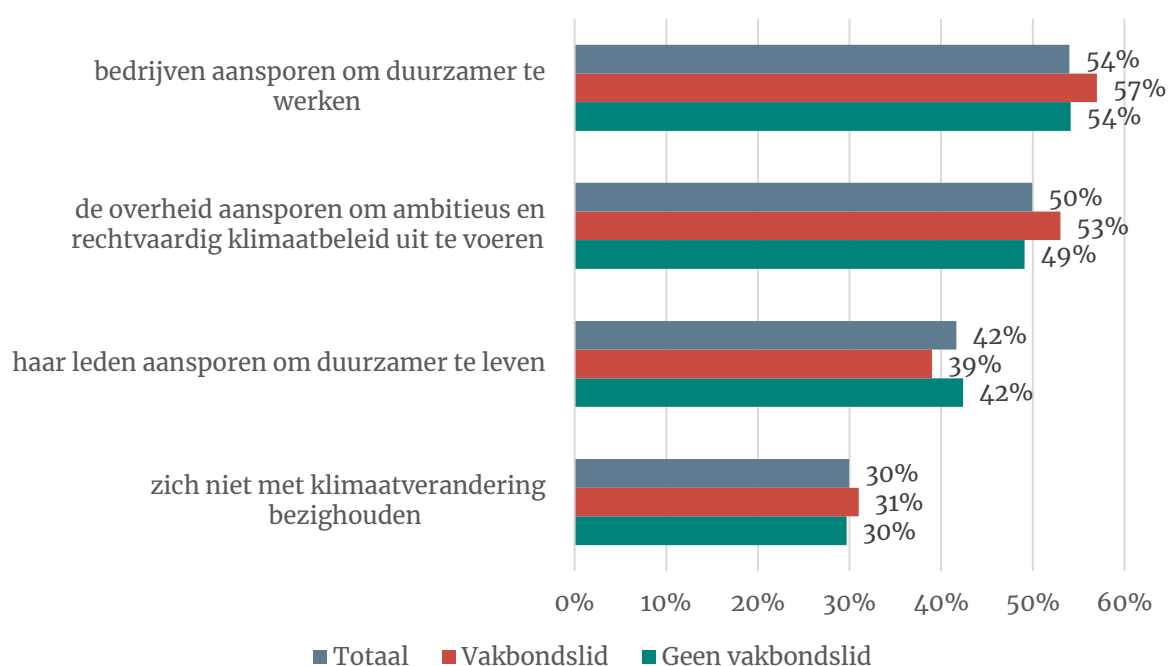
Iets meer dan de helft (55%) van de bevolking vindt dat de vakbonden bedrijven moeten aansporen om duurzamer te werken. Achttien procent vindt van niet.

De helft is van mening dat vakbonden de overheid moeten aansporen om ambitieus en rechtvaardig klimaatbeleid uit te voeren. Ook vindt 42 procent dat de vakbonden haar leden moeten aansporen om duurzamer te leven.

Bijna een derde (30%) vindt dat vakbonden zich helemaal niet met klimaatverandering moeten bezighouden. Dit geldt ook voor 31 procent van de vakbondsleden.

Figuur 2.2: de vakbond moet...

Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023

2.3 (Hoe) moeten vakbonden zich met klimaatverandering bezighouden?

We vroegen respondenten in een open vraag om hun mening over de rol van de vakbonden met betrekking tot klimaatverandering te onderbouwen. In de antwoorden zien we een aantal argumentatielijnen langskomen. In paragraaf 4.3 zien we dat drie op tien Nederlanders vinden dat vakbonden zich helemaal niet met klimaatverandering moet bezighouden.

Degenen die vinden dat vakbonden dit wel zouden moeten doen grofweg te verdelen in drie argumentatielijnen:

- 1) vakbonden moeten bedrijven aansporen tot verduurzaming
- 2) vakbonden moeten de belangen van hun achterban behartigen door zich bezig te houden met de effecten op werkgelegenheid en kostenverdeling
- 3) de vakbonden moet hun achterban informeren over het maken van duurzame keuzes.

Vakbonden horen geen rol te spelen

“Ik vind dat de vakbond niets met klimaat te maken heeft .”

“De vakbond moet zich als een schoenmaker bij haar leest houden; arbeidsvoorwaarden; werk gerelateerde zaken en zich niet bemoeien met zaken, waar meer vakkennis over klimaat voor nodig is.”

“Ben niet aangesloten bij een vakbond en zie eerlijk gezegd niet waarom een vakbond zich met klimaatverandering moet bezighouden.”

“Wel hierin actief zijn maar in een enigszins bescheiden rol. De vakbond heeft andere prioriteiten.”

“Daar heeft een vakbond niets mee te maken. Zij moet opkomen voor haar leden bv.: salaris, werkomstandigheden, bijscholing en secundaire arbeidsvoorwaarden.”

Vakbonden moeten bedrijven (of overheid) aansporen tot verduurzaming

“Vakbond mag grote bedrijven uitdagen om ambitieus te zijn.”

“M.i. kan de vakbond slechts een stimulerende rol worden toebedacht.”

“De vakbonden moeten daar waar nodig bedrijven aansporen om sociaal, milieu- en klimaatvriendelijk te ondernemen.”

“De vakbond is een van vele maatschappelijk betrokken organisaties en moet dus zeker ook een stem hebben in de discussie over klimaatverandering. De vakbond heeft invloed bij bedrijven, en niet alleen op het gebied van arbeidsvoorwaarden. Die invloed kan en moet ook aangewend worden voor de klimaatkwestie.”

Vakbonden moeten belangen achterban behartigen (werk en inkomen)

“Zo goed mogelijk klimaatverbetering bevorderen en tevens werkgelegenheid behouden.”

“Vakbonden dienen betrokken te zijn bij elke verandering die het werk aangaat.”

“Als je opkomt voor mensen en hun werk en levensonderhoud dan moet je alles wat er gaat veranderen door de klimaatverandering meenemen in voorlichting en onderhandelingen.”

“Produceren, rechtvaardige verdeling van lasten, toekomstperspectief.....het heeft allemaal met elkaar te maken.”

Vakbonden hebben informerende rol

“Signaleren en effecten benoemen, met name gericht op arbeidsmarkt politiek.”

“Bewustwording moet van vele kanten komen. Daar heeft de vakbond ook een rol in.”

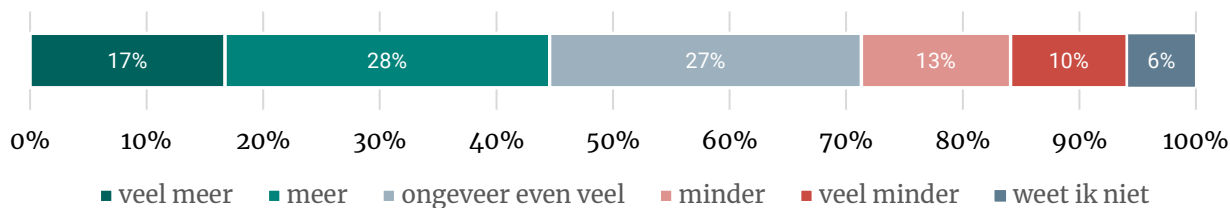
“Alleen een informerende rol richting haar leden, vinger aan de pols.”

3 Houding ten opzichte van klimaatverandering

3.1 Bijna helft bevolking wil meer klimaatactie

Bijna de helft (45%) van de Nederlanders wil dat het kabinet Rutte IV meer actie onderneemt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Bijna een kwart (23%) pleit juist voor minder actie.

Figuur 3.1: Vindt u dat het kabinet Rutte IV, meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? Basis: gehele steekproef (n=1.199)

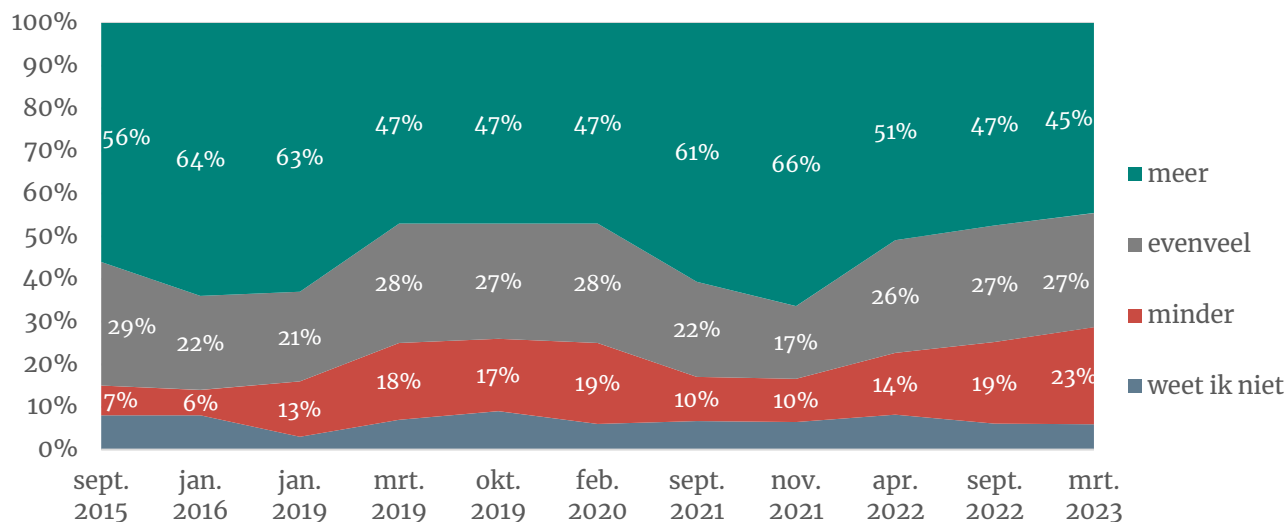

Bron: I&O Research, april 2023

Meer weerstand tegen klimaatbeleid sinds aantreden Rutte IV

Voor het aantreden van Rutte IV (januari 2022) was de roep om extra klimaatactie groot. Twee op drie pleitten in november 2021 voor meer actie. Inmiddels is dit gedaald tot 45 procent. Vooral opvallend: het aandeel dat vindt dat het wel wat minder mag stijgt sinds 2021: van 10 procent in november 2021 naar 23 procent nu. Het hoogste percentage sinds we dit meten (2015).

Figuur 3.2: Vindt u dat het kabinet Rutte II/III/IV meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023

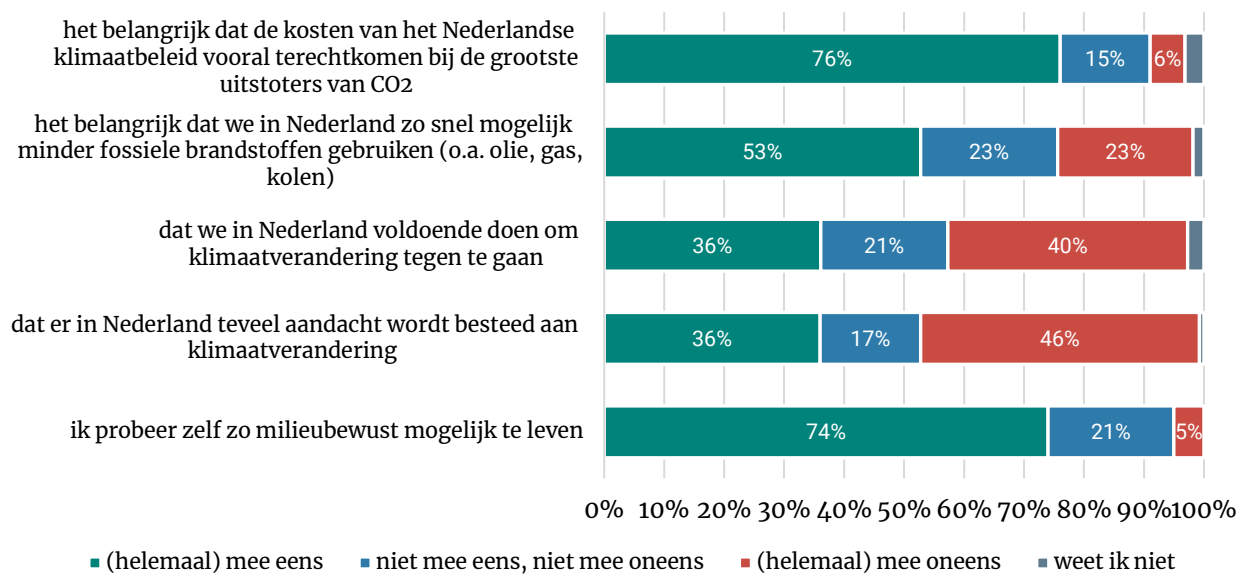
3.2 Nederlanders willen dat kosten bij grootste uitstoters terechtkomen

Driekwart van de bevolking vindt dat de kosten voor het klimaatbeleid vooral terecht moeten komen bij de grootste CO₂-uitstoters. Iets meer dan de helft (53%) vindt dat we in Nederland zo snel mogelijk minder fossiele brandstoffen moeten gebruiken.

Ruim een derde (36%) is van mening dat we in Nederland voldoende doen om klimaatverandering tegen te gaan en een zelfde percentage is van mening dat er teveel aandacht wordt besteedt aan het thema.

Figuur 3.3: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Ik vind... Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023

Rijken en hoogopgeleiden willen sneller van fossiele brandstoffen af

Sociale klasse hangt samen met houdingen ten opzichte van klimaatverandering. Nederlanders met een lage (alleen basisschool, vmbo of mbo-1) of middelbare opleiding (havo/vwo, mbo 1, 2 of 3) vinden vaker dan hoogopgeleiden (hbo en universiteit) dat er teveel aandacht wordt besteed aan klimaatverandering. Ook vinden deze groepen minder vaak dat we zo snel mogelijk minder fossiele brandstoffen moeten gebruiken. Dat geldt ook voor Nederlanders die beneden modaal verdienen.

Vier op tien vakbondsleden: teveel aandacht voor klimaatverandering

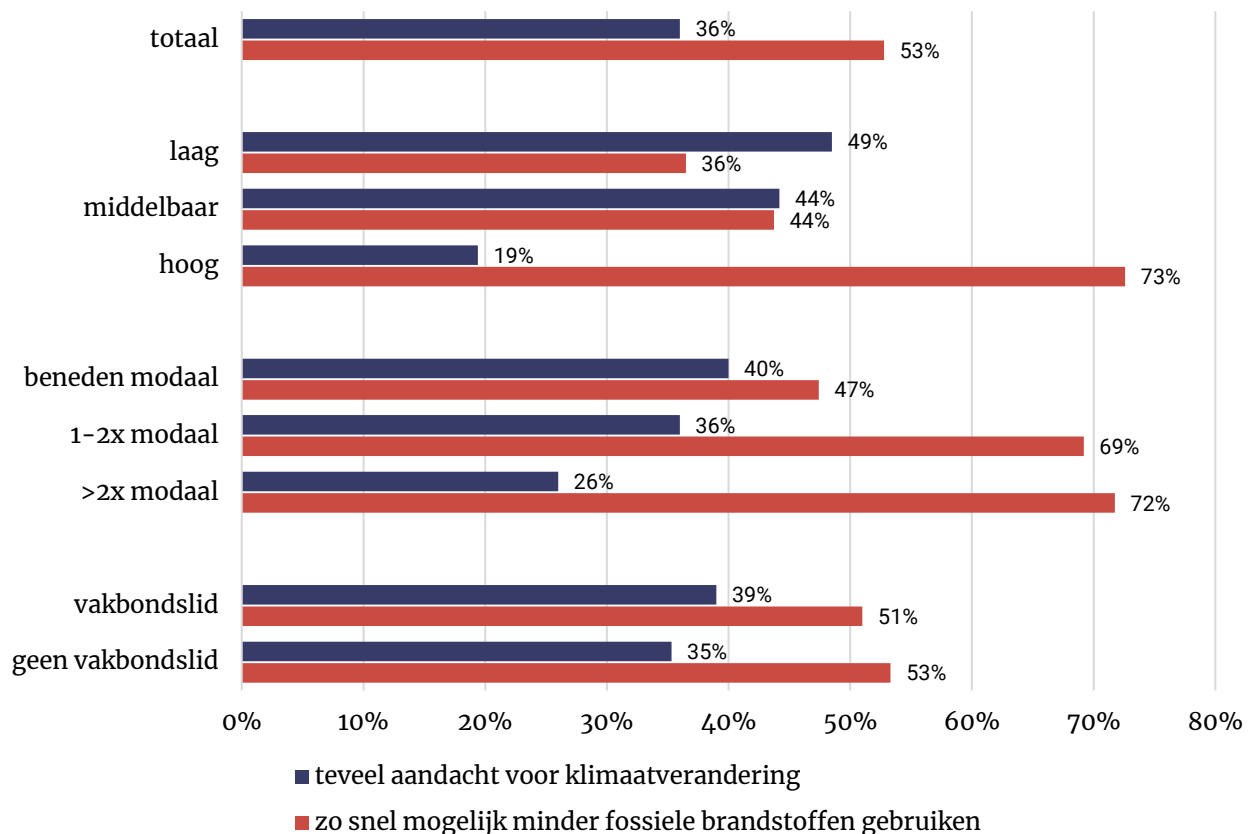
Vakbondsleden zeggen in 39 procent van de gevallen dat er teveel aandacht is voor klimaatverandering. Dat is niet meer dan gemiddeld. Ze vinden ook net zo vaak als de rest van de bevolking dat we zo snel mogelijk van fossiel af moeten.

Figuur 3.4: Eens of oneens met twee stellingen:

- Ik vind dat er in Nederland teveel aandacht wordt besteed aan klimaatverandering
- Ik vind het belangrijk dat we in Nederland zo snel mogelijk minder fossiele brandstoffen gebruiken (o.a. olie, gas, kolen)

% (helemaal) mee eens naar opleidingsniveau, inkomensniveau en lidmaatschap vakbond.

Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023

4 Algemene zorgen

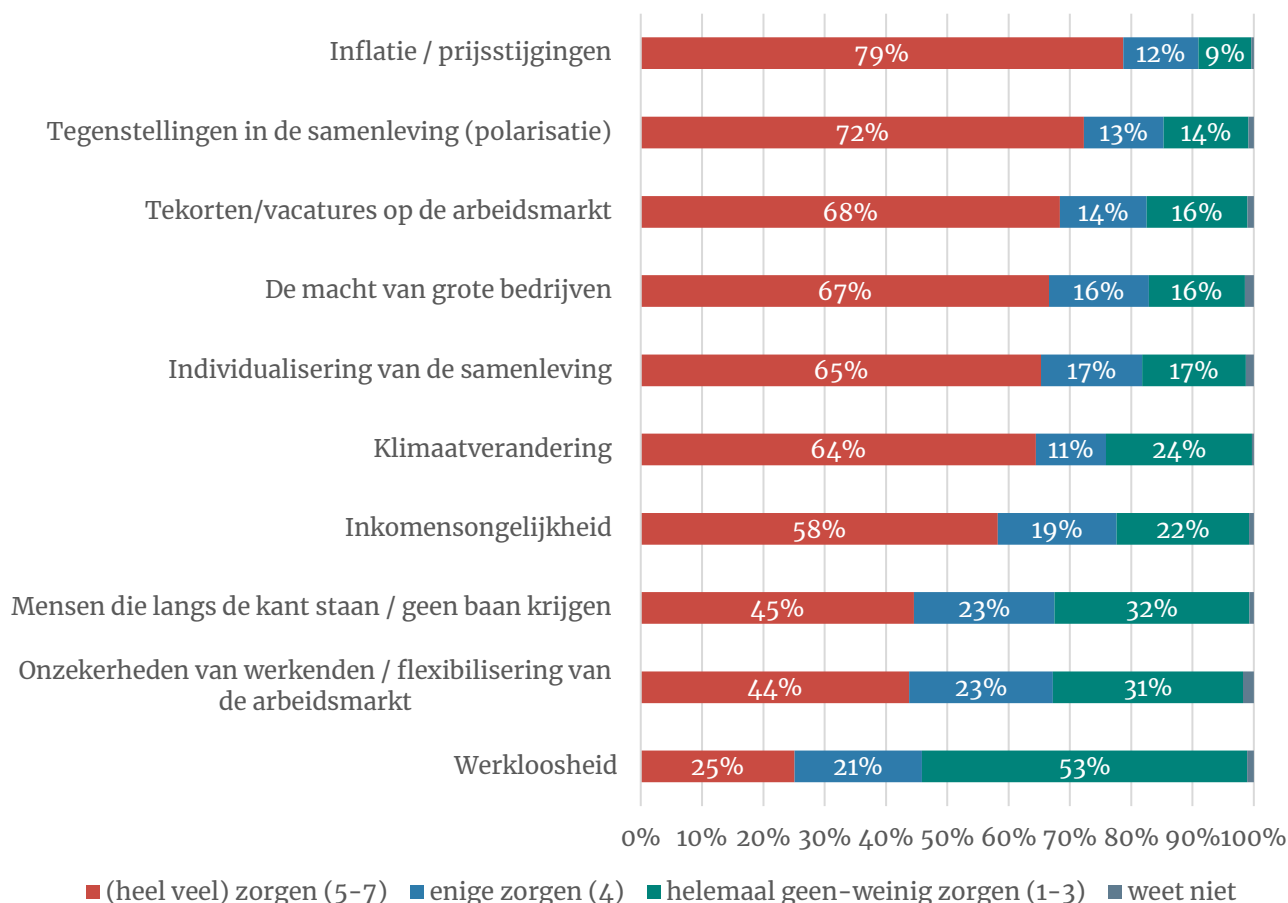
4.1 Inflatie grootste zorgenkind

Respondenten kregen aan het begin van de vragenlijst tien maatschappelijke ontwikkelingen/thema's voorgeschoteld. Zij konden vervolgens op een schaal van 1 (helemaal geen zorgen) tot 7 (heel veel zorgen) aangeven in hoeverre zij zich hier zorgen over maken.

Het thema "inflatie/prijsstijgingen" houdt Nederlanders momenteel het meest bezig. Vier op vijf (79%) geven aan zich (heel veel) zorgen te maken (5, 6 of 7). Vervolgens volgen vijf onderwerpen (polarisatie, klimaatverandering, macht grote bedrijven, tekorten arbeidsmarkt, individualisering samenleving) waar 64 tot 72 procent zich (heel veel) zorgen over maken.

Een kwart (24%) maakt zich (helemaal) geen of weinig zorgen over klimaatverandering.

Figuur 4.1: In hoeverre maakt u zich zorgen om onderstaande ontwikkelingen of thema's in de samenleving? Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023

4.2 Men verwacht van vakbonden vooral actie omtrent werk en inkomen

Vervolgens vroegen we van welke organisaties men verwacht iets te doen tegen zes van deze ontwikkelingen. Bij bijna alle ontwikkelingen wordt primair naar de regering gekeken als verantwoordelijke. Alleen voor klimaatverandering worden milieuorganisaties vaker genoemd.

Negen procent vindt dat de vakbonden iets moeten doen tegen klimaatverandering. Nederlanders zien voor de vakbonden vooral een rol weggelegd op klassieke vakbondsonderwerpen omtrent werk en inkomen.

Tabel 4.2: Van welke organisaties of groepen verwacht u dat ze hier op een positieve manier voor opkomen of er iets tegen doen? Basis: gehele steekproef (n=1.199)

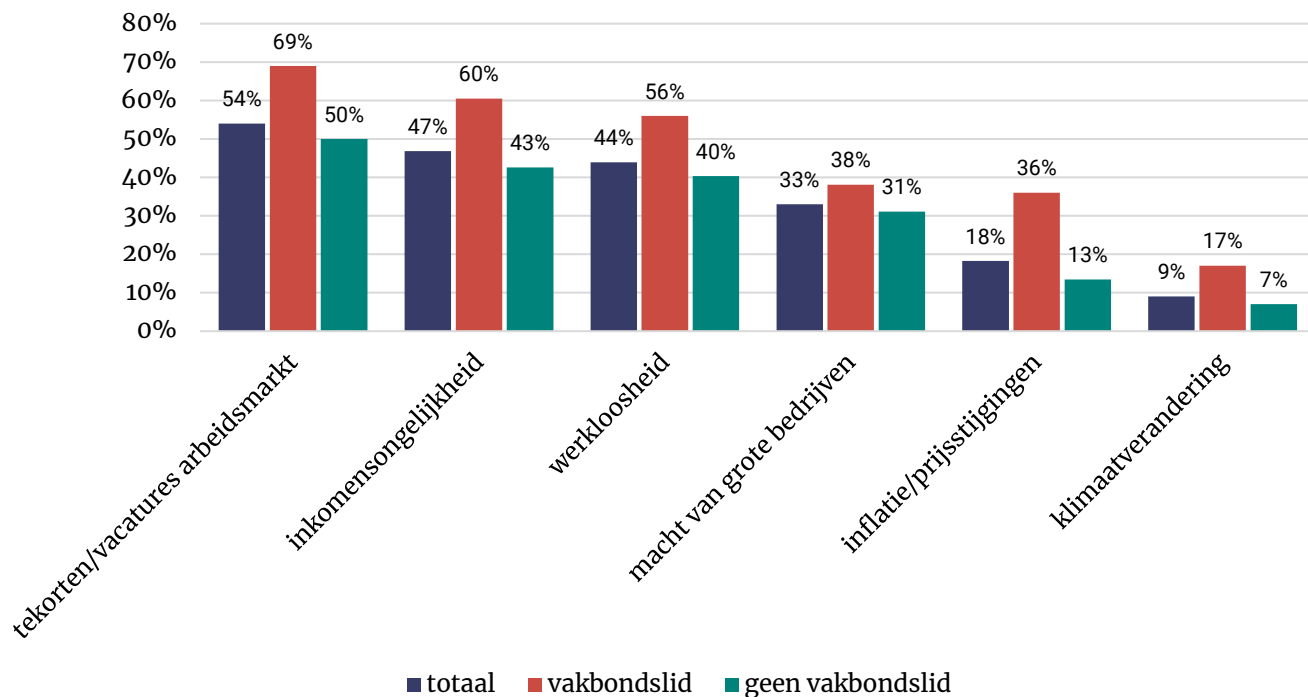
	Vakbond (positie)	Meest gekozen	2e meest gekozen
tekorten/vacatures op de arbeidsmarkt	54% (3)	regering (67%)	burgers/werkenden (56%)
inkomensongelijkheid	47% (3)	regering (63%)	politieke partijen (58%)
werkloosheid	44% (5)	regering (60%)	bedrijven (54%)
macht van grote bedrijven	33% (5)	regering (65%)	EU (51%)
inflatie/prijsstijgingen	18% (6)	regering (72%)	bedrijven (46%)
klimaatverandering	9% (9)	milieuorganisaties (80%)	regering (67%)

Bron: I&O Research, april 2023

Naar lidmaatschap vakbond

Vakbondsleden (n=263) zien logischerwijs vaker een rol weggelegd voor vakbonden bij maatschappelijke ontwikkelingen. Ook zij zijn echter nauwelijks van mening (17%) dat vakbonden iets moet doen tegen klimaatverandering.

Figuur 4.3: Percentage dat vindt dat de vakbond iets moet doen tegen maatschappelijke ontwikkeling, naar lidmaatschap. Basis: gehele steekproef (n=1.199)

Bron: I&O Research, april 2023